

Stań do niej plecami, zadrzyj głowę; nietypowej, małej
Kapliczki wypatruj na nowszych domostwach.
Postuchaj o ogniu, co budził szacunek i postrach.

W chyzach, naszych chatach, był on szanowany –
Trzymany czysto, nie pluto do niego, śmieci nie wrzucano.
Dla ochrony żaru w nocy popiół go przykrywał,
A garnuszek z wodą ogniowi ochłodę przyzywał.
Płomień dla Łemków własności ma oczyszczające,
Ochronne, a czasem też – uzdrawiające.
Tak właśnie tłumaczy się obrzędy z ognisk zapalaniem,
Pędzeniem bydła przez węgle, przez płomień skakaniem.
Znasz ten ostatni obrzęd? Jest on czasami kultywowany w
Noc Ś _____ J _____ A

Wsiadaj na rower, przez chwilę jedź śmiało,
Aż z prawej ujrzysz pień po drzewie przy zwirowej drodze;
niegdyś tu szumiało.
Skręć za nim w prawo chwilę potem –
Między dwoma drzewami kapliczka, otoczona płotem.
Stań przed nią i posłuchaj wiatru w liściach szemrzącego;
Opowieść kolejna tyczy właśnie jego.

Łemkowie wiatr mieli za chłopca w górach żyjącego,
Ze szczytu wielkiego drzewa cały czas dmącego.
Związane z nim grad, pioruny, burze
Budziły wśród ludzi trwogę i szkody nosiły bardzo duże.
Szczególny respekt w Łemkach „powierucha” budzi –
Wir powietrzny, co porwać potrafi w górę nawet ludzi.
Były w naszej wierze demony, co nosiły chmury
I na wsie spuszczały deszcz i grady z góry.
Warto też wspomnieć o „planetnikach” – ludziach albo
duchach,
Którzy oddziaływali na chmury, nawet wiatr ich słuchał.
Gdy wieś darzyła sympatią, to ją oszczędzali,
Za to inne sioła gradem zasypali.
Ludzie-planetnicy moc tę od Boga lub czartów miewali;
Wedle potrzeb lub chęci żywioł zaklinali.
Postugiwali się magią oraz zaklęciami,
Co w łemkowskiej mowie zwały się „sziptami”.

Na tzw. „_____” kamienna figura z krzyżem
się ostała;
W tym miejscu pierwsza cerkiew w Wierchomla ikonostas
miała.
Nazwę odgadniesz ze srebrnej tabliczki,
Ukrytej u podstawy tej właśnie kapliczki.

Jej twórcy lub fundatora miejsce urodzenia
Poznasz ze złotych liter – są do znalezienia!
To _____ właśnie, pięknie odgadujesz!
Dalszą drogę z figury Mikołaj wskazuje.

Wsiądź na rower i ruszaj, gdzie kościelna wieża;
Pod metalową furtką zostaw pojazd i przez cmentarz
zacierzaj.

Przystań przy dzwonnicy; o cmentarnych zjawach,
Demonach i strachach będę opowiadać.
Upiory często z grobów wychodziły
I złośliwości ludziom przeróżne czyniły.
Nie mogąc rozstać się z ziemią, to kogoś gonily,
To wyły po nocach, to bydło dusily.
Czasem jednak też w nocy w chyzy pomagały:
Wymłóciły zboże, drewno porąbały.
Przyszłe upiory czasem za życia poznać się dawały –
Miały czerwone lica, a brwi ich mocno się zrastały.
Kto miał zostać zjawą, nie sztywniał po zgonie,
Nie gasły mu także policzki czerwone.
Wiesz o kim mowa? Dzisiaj najstynniejszy to Dracula,
Toż to _____

Na likwidacji upiorów „baczowie” się znali;
Grób złośliwej zjawy wnet rozkopywali.

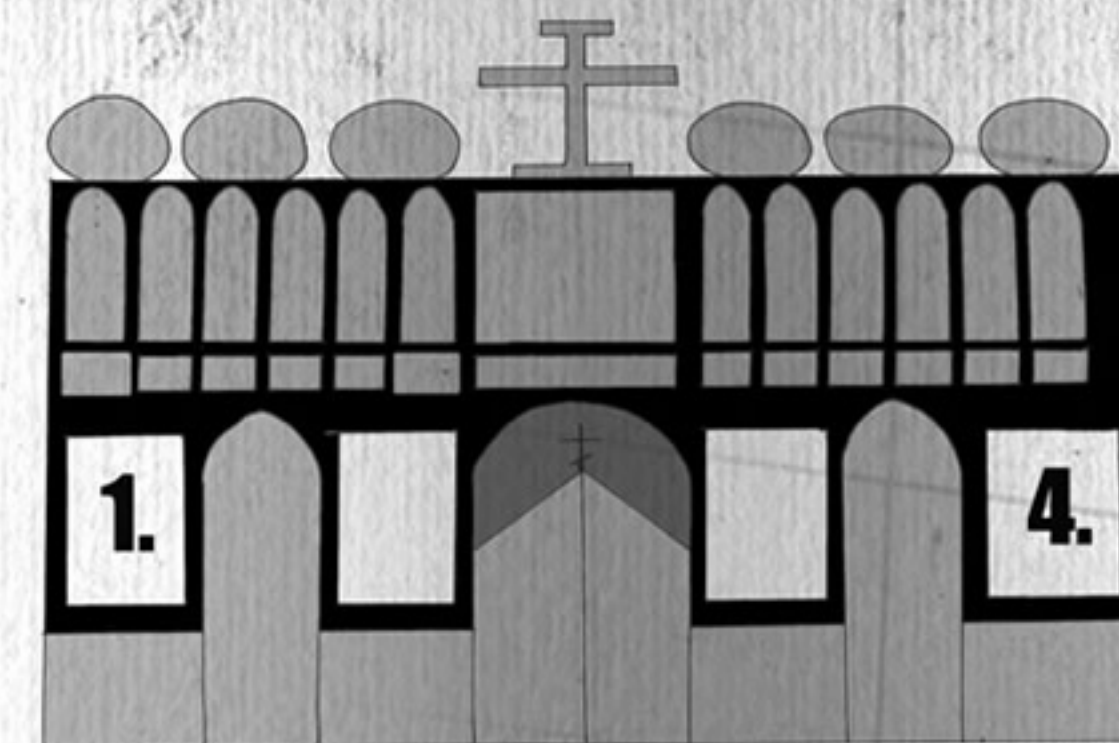
Odwracali nieboszczyków do góry plecami,
A ciała przybijali do desek z osiki kołkami.

Odcinano upiorom głowę i kładziono ją między nogami,
Kołczastym krzakiem grób kryto oraz kamieniami.
Najstynniejsi znachorzy, znani wszem i wobec:
Leszko Babej z Blechnarki i słowacki Bacza spod
Keczkowiec.

Czas porzucić jednak gusa, zabobony;
Skręć w lewo, podejdź do cerkwi w kościół zamienionej.
To piękny zabytek; sam Michał Archanioł
Trzyma swoją pieczę nad tej cerkwi banią.
Konstrukcja zrębowa i podbicie gontem cerkiew tę cechują;
Na blaszanym pokryciu promienie światła pomrują.

Przy bocznych drzwiach ku jednej z końcowych dziś
zagadek zacierzaj:
Poddasze kościoła stanowi siedlisko tego nietoperza:
_____

Jeśli świątynia jest otwarta, rusz żwawo do środka,
Naprzeciwko przepiękny ikonostas spotkasz.
XIX-wieczny ołtarz i tabernakulum również są wspaniałe.
Rozwiąż tu zagadkę – zadanie niemałe:

1. Na dwóch kapliczkach dzisiaj go spotkałeś
I za jego wskazaniem drogę obierałeś:
_____

4. To ikona framowa, co obrazuje tej cerkwi wezwanie;
Znasz patrona –
_____
namalowan na niej!

Wyjdź z cerkwi i ruszaj w dół prosto schodami,
Skręć w prawo, do głównej na dziedziniec bramy.
To inne wejście niż to, którym-ś wcześniej kroczył!
Miej to na uwadze – i otwarte oczy...

Skarb Twój blisko bowiem; rusz prosto przez bramę
Złóż razem litery, co w queście wybrane.
Zdradzą Ci miejsce, w którym skrzynka została ukryta –
Dziękuję Ci za zabawę, była znakomita!

Hasło końcowe: 1 2 3 4 5 6

Miejsce na pieczętkę

Questing

Pora ruszyć na poszukiwania!

*Wierzenia Łemków
quest rowerowy*

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

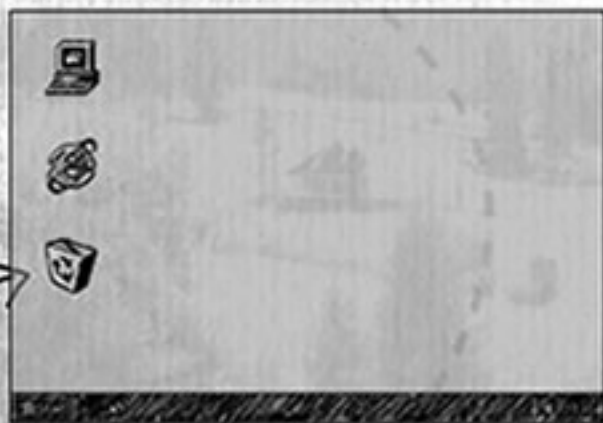
180 165 150 135 120 105 90 75 60 45 30 15 0 15 30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180

DWIE DOLINY
MUSZYNA - WIERCHOMLA

Quest rowerowy - wierzenia Łemków

Po okolicy oprowadzę Cię ja – Nadija, piękna Petra żona,
Z przodków swych na ziemi tutejszej zrodzona.
Greckokatolickich Łemków poznasz dziś zwyczajnie.
Gdy patrzymy na cerkwie, zawsze się wydaje,
Że lud mój był religijny i ortodoksyjny – tego cerkiew strzeże.
Na wsi zachowało się jednak wiele dawnych wierzeń.
Cześć wielką oddawano elementom przyrody –
Siłom ognia, wiatru, słońca oraz wody.

Nim na rowerze ku szlakom ruszysz zapomnianym,
Na wprost wejścia do hotelu Wierchomla Ski&Spa Resort
obejrzyj ściany.
Podejdź do galerii – nad pierwszą zagadką niech Twa duma
głowa:
Jak zwą się te obrazy? Jak te na obrazku! – podpowiedź
gotowa:

2

Obrazy te inną niż w katolicyzmie nieco funkcję mają:
Świętości nie przedstawiają, lecz uobecniają.
Ich zadaniem jest w czasie modlitwy wiernym ukazywać
Chrystusa, Maryję i świętych, których mają wzywać.
Ikona kontakt z Bogiem wierzącym upraszcza,
Pozwalając im na „dotknięcie poły Jego płaszcza”.
Obrazy, które przed sobą widzisz, w galerii zebrane,
Przez miejscowych artystów były malowane.

Wyjdź z hotelu, dosiądź oczekującego na Ciebie roweru,
Po czym drogą asfaltową na prawo się kieruj.
Zważając na auta na drodze przez siebie obranej,
Wypatruj po lewej w zaroślach kapliczki schowanej.

Kamienne kapliczki i żeliwne krzyże wznoszono przy
drogach
Z lęku przed złymi mocami i dla chwały Boga.
Zatrzymaj się przy niej, rower na poboczu postaw.
Cokół kapliczki w 1894 r. powstał
Ku upamiętnieniu ofiar „hiszpanki” – śmiertelnej zarazy,

Która zabrała 40 osób (bez względu na wiek zakazy).
Okrąż cokół, by kolejną odnaleźć zagadkę.
Różne są kapliczki: bogatsze, zdobione, inne – całkiem
gładkie...
Najczęstsze motywy to Ukrzyżowanie i Święta Rodzina,
Lecz ważna postać tu się przypomina.
Zawsze z pastorałem, patronem całego prawosławia zwany –
To św. _____, przez dzieci lubiany.
Jego właśnie rzeźba tę kapliczkę zdobi,
Bo cześć wielką mamy dla jego osoby.

Kolejny przystanek – kapliczka przed mostem po Twej
prawej stronie.
Wsiadaj więc na rower i pedałuj do niej!
Ukrzyżowanego Chrystusa na niej oglądamy,
Niżej Świętą Rodzinę z Mikołajem mamy.
Całość ukryta wśród drzew, łemkowska czciła je rodzina –
Za święte uchodziły u nas L _____ i leszczyna.

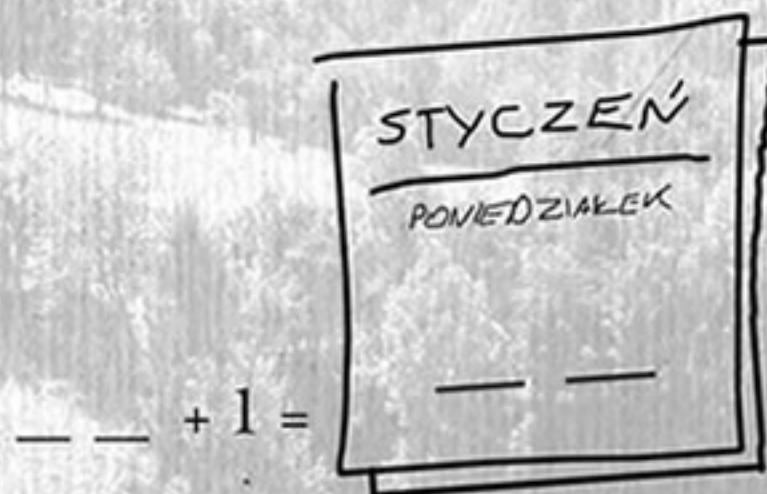
Ponoć Matce Boskiej miały niegdyś udzielić schronienia;
Dziś używa się ich do stroików i domów majenia.
Noworoczne „szczodraki” – po domach chodzący z
życzeniami
Gospodarzy obdarowywali z leszczyn patykami.
Miały one przynieść szczęście i chronić od złego,
Zaś unikać trzeba było „złego” bzu czarnego.

Za mostem skręć w prawo, jedź chwilę, podziwiał widoki,
Aż następna kapliczka zamajaczy przed lewym Twym
okiem.
Ten znak wiary inny od poprzednio oglądanych:
W _____ 41 roku powstały, w glazie wykonany;
Ukazuje znaczenie wiary w życiu przodków moich,
Którzy w każdym dniu Bogu chwil kilka poświęcali
swoich.

Po tej samej stronie ujrzyś źródło; podprowadź doń rower;
Czy wiesz, że w okolicy Wierchomli wody bardzo zdrowe?
Jest tu aż 12 źródeł nieeksploatowanych,
Pełnych szczawów żelazistych, a także siarczanych.

Jedna z naszych wód się Wierchomlanką zowie,
A „Twoje” źródło siarczano – _____
_____
_____
Taką wodę stosuje się przy zatruciach ciężkimi metalami,
Chorobach dróg _____ i lepszej
materii przemiany.

Wodę z górskich potoków, źródłek i z rzeki
Lud mój miał za świętą poprzez całe wieki.
Używano jej przy obrzędach gwoli oczyszczania –
Zwłaszcza dla rytualnego ciała obmywania.
W „światy wieczór”, więc w Wigilię, jest od zawsze z nami,
W „szczedry wieczór” noworoczny też jej używamy.
Kropiło się wodą z rzeki dobytek i ludzi także w oczepiny,
By szczęście progów się trzymało i młodej rodziny.
Woda z siedmiu źródeł poratować miała,
Gdy choroba komuś żyć nie pozwalała.
Chrześcijaństwo część „wodnych” wierzeń usankcjonowało
I zwyczaj wody święcenia do dziś zachowało.
W prawosławiu mamy święto Jordana, gdy wodę święcimy;
Czy znasz jego datę? W queście ją sklecimy!
Dwie pierwsze cyfry z poprzedniej zagadki wklejone (____),
Dodaj do nich „1”, a rzymskie „I”
zamiast miesiąca... zadanie skończone!

____ + 1 =

Wsiądź na rower, wróć na asfalt i skręć na nim w prawo;
Bacz na samochody i jedź dalej żwawo.
Kilka chwil to zajmie; podziwiał widoki –
W miejscu Łemków wioski horyzont szeroki.

Dziś znajdziesz tu ruiny, sady, gdzieniegdzie z ogrodów
rośliny;
Kapliczka z lewej pod drzewem to relikwida jedyny.
Kwiaty rosną tu w donicach lekko nietypowych,
Bo z O _____ zrobiono je samochodowych.

Posłuchaj teraz co nieco o śmierci uważnie –
W łemkowskich wierzeniach miejsce miała ważne.
Zjawisko śmierci kształty człowiecze tutaj przybierało –
Uważano ją za kobietę w płachtę przyodzianą białą.
Z tych wierzeń się właśnie typowa „kostucha” wywodzi,
Co z kołodnikami oraz na „weczyrki” chodzi.
Mówi stary Łemko: *Chodyła, chodyła, za mojej pamięci,
Śmierć oprócz kosi z innymi rzeczami jest wyobrażana:*
Smert chodyła jak toto, jak mał hmeraty.
(„Chodziła, chodziła, za mojej pamięci,
Taka to chodziła, gdy umierać chęci”)
Śmierć oprócz kosi z innymi rzeczami jest wyobrażana:

Z _____ do ścinania głów,
_____ do zmiatania...
Miała jeszcze _____ – nimi rozgarniała
Ziemię na grób nieboraka, którego zabrała.

Skarb Twój coraz bliżej, więc jedź niewzruszony!
Nie zmieniaj kierunku, szukaj ze swej lewej strony
Z „72” numerem Łemków chaty starej.

Wierchomla Mała

Gdzie to jest?

Wierchomla Mała to wieś położona w województwie małopolskim,
w powiecie nowosądeckim, w gminie Piwniczna-Zdrój w malowniczym
zakątku górskim Beskidu Sądeckiego w Paśmie Jaworzyny Krynickiej.
Wieś położona jest w dolinie potoku Mała Wierchomlanka (Tysina). Od
północno-zachodniej strony wznoszą się zalesione szczyty Gaborówki
(790 m) i Lembarczka (917 m), od wschodniej i południowej grzbiety
ciągnący się od Bacówki nad Wierchomlą po Pustą Wielką (1061 m).

W Wierchomli Małej mieści się nowoczesna stacja narciarska Dwie
Doliny Muszyna Wierchomla (11 wyciągów 15 km nartostrad), która
jako pierwsza w Polsce zapewniła połączenie dwóch miejscowości
systemem wyciągów - Wierchomlę i Muszynę-Szczawnik, nowoczesny
Hotel Wierchomla Ski & Spa Resort oraz komfortowe drewniane
Domki na Górcie. Cały kompleks Dwie Doliny Muszyna- Wierchomla
zapewnia doskonałą bazę do uprawiania turystyki aktywnej.

Jak dojechać?

Do Wierchomli Małej najlepiej dojechać samochodem kierując się na
Nowy Sącz. Z Nowego Sącza drogą nr 87 na Piwniczną (24 kilometry),
a następnie z Piwnicznej należy obrać kierunek na Muszynę.
W Wierchomli Wielkiej należy skrócić w lewo i podążać drogą przez
wieś Wierchomla Wielka około 6 kilometrów aż dojedzie się do hotelu
Wierchomla SKI & SPA Resort, który znajduje się po lewej stronie drogi.

Początek questu: hol Hotelu Wierchomla Ski & Spa Resort

Mapy można odebrać: recepcja Hotelu Wierchomla Ski & Spa Resort
czynna 24 h.

Czas przejścia Questu: rowerem: 45 min, pieszo: 1,5 h

Opiekun wyprawy: Hotel "Wierchomla SKI & SPA Resort"
Wierchomla Mała 42, 33-350 Piwniczna Zdrój, tel. 18 446 82 41
www.wierchomla.com.pl

HOTEL WIERCHOMLA
★★★ SKI & SPA RESORT

Projekt przygotowany przez firmę Planet PR
www.planetpr.pl we współpracy z Dwie Doliny
Muszyna Wierchomla www.wierchomla.com.pl

www.Questioning.pl

